

SPOMENICI OTOKA LOPUDA OD 10. DO 13. STOLJEĆA

Lopud je drugi po veličini naseljeni elafitski otok, površine 4,63 km², a smješten je između otoka Šipana na sjeverozapadu i Koločepa na jugoistoku, pa se zbog svog položaja često naziva *Srednji otok* ili *Otok u sredini*. Na njemu su sačuvane tri crkve tzv. *južnodalmatinskog jednobrodnog kupolnog tipa*, od kojih jedna predromanička (Sv. Ivan Krstitelj) i dvije ranoromaničke (Sv. Nikola (Grčki) i Sv. Ilija). Sve su izgrađene na zapadnoj strani Lopuda. Na južnom kraju zaljeva jedinog otočkog naseljenog mjesta nalazi se Sv. Ilija u predjelu zvanom Sutiona (Sutionik), na vrhu Ivanjeg brda, ponad naselja, je crkva sv. Ivana Krstitelja, dok je sjeverno od nje, na podanku najvišeg lopudskog brda Polačica, sa strane Kuka, Sv. Nikola (Grčki). Na istočnom dijelu Ivanjeg brda nalaze se ostatci crkve sv. Petra, a na najistočnijem rtu otoka, na lokalitetu Poluge, očuvani su ostatci Sv. Maura (Tb. 8).

1. Crkva sv. Ivana Krstitelja na Ivanjem brdu (Tb. 9 - 13)

Crkva sv. Ivana Krstitelja na Ivanjem brdu prvi se put spominje godine 1269., a imena *hereditara* bilježimo nekoliko desetljeća kasnije (*Johannes de Cernecha, Mencius, Laurencius de Mence, Symeon Petri de Prodano, Andrea de Baysclava*) kada joj se navode posjedi na Lopudu.¹²⁸ V. Lisičar je smatrao da je Sv. Ivan u 14. stoljeću bio župna crkva, jer je tada podignuta veća građevina pa starije (predromaničko) zdanje postaje njezinim svetištem.¹²⁹ Međutim, ta se pretpostavka zasniva na Lisičarevu pogrešnom datiranju mlađe crkve u 14. stoljeće. Naime, odlike njezine arhitekture, kao i arhitektonska plastika upućuju na kasnije vrijeme nastanka tog spomenika, a moguće ga je datirati u zadnja desetljeća 15. ili u prvu polovinu 16. stoljeća, kada je bila veća graditeljska aktivnost na tom otoku.¹³⁰ Na to ukazuju kapiteli zapadnog portala, zato što su srodni onima u franjevačkoj crkvi Gospe od Špilice iz toga doba.

¹²⁸ Lučić, 1966: 201, 203; Lučić, 1970: 85, 93.

¹²⁹ Lisičar, 1931: 17-18, 61.

¹³⁰ U tom razdoblju izgrađeno je više spomenika, od kojih su najvažniji: župna crkva Gospa od Šunja, dominikanska crkva sv. Nikole, franjevačka crkva Gospa od Špilice i Knežev dvor. Više o tome vidi u: Lisičar, 1931: 16-17, 35-51, 61, 87-89; Marinović, 1954: 181-187; Lučić, 1993: 16-17, 19-23; Grujić, 2003: 65-72; Žmegač, 2004: 64-77; Grujić, 2005-07: 237-267; I. Fisković, 2012: 177-202.